

Zastępcami członków Biura Politycznego zostali: Georg Ewald, Walter Halbritter, Werner Jarowinsky, Günther Kleiber, Erich Mielke, Margarete Müller, Harry Tisch.

Sekretarzami KC SED zostali: Erich Honecker, Hermann Axen, Gerhard Grüneberg, Kurt Hager, Werner Jarowinsky, Werner Lamberz, Günter Mittag, Albert Norden, Paul Verner.

Na przewodniczącego Centralnej Komisji Kontroli Partyjnej powołany został Erich Mückenberger. Przewodniczącym Centralnej Komisji Rewizyjnej został Kurt Seibt*.

Zbigniew Jaśkiewicz

Z PROBLEMATYKI GENEZY NIEMIECKIEJ SOCJALISTYCZNEJ PARTII JEDNOŚCI (SED)

Niniejszy artykuł jest próbą przesłedzenia i zestawienia najważniejszych — jak się wydaje — zjawisk związanych z procesem kształtowania się życia społeczno-politycznego na terenach, które od czerwca 1945 do października 1949 r. stanowiły radziecką strefę okupacyjną Niemiec. Należy od razu podkreślić, iż życie polityczne tego okresu organizowało się w niezmiernie trudnych warunkach, wynikających ze złożonej sytuacji ogólnej, panującej w okupowanych Niemczech. Największy wpływ na jej kształtowanie wywierał fakt, że załamanie się hitlerowskiego państwa nastąpiło w rezultacie przegranej wojny, czyli na skutek działania określonych czynników zewnętrznych, a nie w wyniku rewolucyjnej akcji mas ludowych. Miało to swoje daleko idące konsekwencje. Przede wszystkim trudno mówić w tym czasie o głębszej świadomości klasowej wśród robotników, którzy w większości uważali się za naród pokonany. W książce pt. *Przyczynki do dziejów najnowszych* Walter Ulbricht, oceniając sytuację społeczno-polityczną po zakończeniu wojny, pisał:

„W 1945 r. ludność Niemiec, uwikłana przez Hitlera w wojnę, powitała jej koniec w stanie głębokiej apatii społecznej, znajdując się pod rozkładowym wpływem hitlerowskich hasel militarystyki i rasizmu, szerzonych we wszystkich warstwach z klasą robotniczą włącznie”¹.

W ostatnim okresie dyktatury faszystowskiej zaszły też znaczne zmiany w strukturze niemieckiej klasy robotniczej. Najbardziej wyrobiona i zaangażowana politycznie jej część została przez hitlerowców uwieczniona lub wymordowana. Zarazem w szeregach robotniczych znalazło się sporo elementów drobnomieszczańskich, gwałtownie spadł udział mężczyzn pracujących w przemyśle. Brzemienne w skutkach okazał się fakt zatrudnienia wielu kwalifikowanych robotników niemieckich w charakterze dozorców robotników cudzoziemskich, co tych pierwszych niejednokrotnie głęboko demoralizowało. Stąd dnia 16 VIII 1946 r., na zebraniu berlińskich delegatów rad fabrycznych, Herman Matern stwierdził:

„Jest rzeczą oczywistą, że w dziedzinie świadomości klasowej robotników sytuacja jest dziś znacznie trudniejsza niż przed 1933 r.² Podobną ocenę zawierają materiały V Zjazdu SED, analizujące stan istniejący w końcowym okresie wojny³.

* Opracowano na podstawie: „Neues Deutschland” nry 163-169 z 15-21 VI 1971; „Sozialistische Demokratie” nry 24-26 1971; „Trybuna Ludu” nry 168-171 z 17-20 VI 1971.

¹ W. Ulbricht, *Zur Geschichte der neuesten Zeit*. Berlin 1959.

² H. Matern, *Unsere Aufgaben nach den Betriebsratswahlen*, s. 10.

³ Beschluss des V. Parteitag der SED über den Kampf um den Frieden für den Sieg des Sozialismus, für die nationale Wiedergeburt Deutschlands als friedliebender, demokratischer Staat, Berlin, 10. bis 16. Juli 1958. Berlin 1958, s. 13.

Następnym elementem, charakteryzującym tę złożoną sytuację powojenną, były stosunkowo małe wpływy ruchu komunistycznego w społeczeństwie niemieckim w okresie zbliżającej się klęski faszyzmu. Na skutek krwawych akcji represyjnych hitlerowców została bowiem sparaliżowana działalność Komunistycznej Partii Niemiec, zginęło tysiące niemieckich komunistów. W szczególnie trudnym położeniu znaleźli się aktywiści partyjni. Wilhelm Pieck pisał na ten temat w książce pt. *W walce o nowe Niemcy*:

„Komunistyczna Partia Niemiec była jedyną partią niemiecką, która nie skapitulowała przed terrorem hitlerowskim. Z nieustraszoną odwagą kontynuowała walkę i demaskowała przed masami plany wojenne hitlerowców i kapitału monopolistycznego i społeczną demagogię hitlerowców. Walka ta kosztowała wiele ofiar. Hitlerowcy bowiem dobrze znali wielu naszych aktywistów i miejsce ich pobytu. Większość naszych towarzyszy nie rozporządzała odpowiednimi środkami na pokrycie kosztów nielegalnego życia w ukryciu, z dala od własnej rodziny. Socjaldemokraci stawiali KPN nieraz zarzut, że niepotrzebnie naraża swoje kadry i uważali, że lepiej poczekać aż hitlerowcy sami się skompromitują lub z zewnątrz zostaną pobici. KPN zdawała sobie sprawę, że te poglądy były błędne, że dalsze wyczekiwanie mogło tylko pogorszyć sytuację robotników. Lecz rosnący wciąż faszystowski terror mocno osłabił organizację partyjną w kraju. Często, nieraz dziesięć razy, *Gestapo* likwidowało kierownictwo organizacji partyjnych.

Przez dłuższy czas, aż do 1935 r., partia mogła jeszcze utrzymać centralne kierownictwo w kraju. Później i to było niemożliwe. Położenie partii stało się nad wyraz ciężkie”⁴.

W tej sytuacji główne ośrodki kierujące pracą polityczną znalazły się poza granicami kraju, przy czym najbardziej zdecydowaną walkę z faszyzmem prowadził — powstały z inicjatywy KC KPD — Komitet Narodowy „Wolne Niemcy”, utworzony w lipcu 1943 r. w Krasnogorsku k. Moskwy. Rozwinął on szeroką działalność zarówno wśród żołnierzy niemieckich wziętych do niewoli radzieckiej, jak i wśród jednostek *Wehrmachtu* na froncie wschodnim. Ponadto Komitet Narodowy prowadził różnorodną w formach propagandę adresowaną do ludności Niemiec i krajów okupowanych.

W dokumencie programowym, tzw. Manifeście (*Manifest des Nationalkomitees „Freies Deutschland” an die Wehrmacht und an das deutsche Volk*), z 13 VII 1943 r. żądano: utworzenia w nowych wolnych Niemczech silnej, demokratycznej władzy państwowej, konfiskaty majątku spekulantów i ludzi odpowiedzialnych za wojnę, uchylecia wszystkich faszystowskich ustaw przymusowych oraz sprawiedliwego ukarania zbrodniarzy wojennych, przywódców i ich pomocników, którzy wtrącili Niemcy w otchłań zniszczenia i hańby⁵. Należy tu podkreślić, że Komitet Narodowy „Wolne Niemcy” zorganizował własne grupy bojowe, które wzięły udział w walkach przy boku Armii Radzieckiej, wnosząc tym samym bezpośredni wkład do zwycięstwa nad hitleryzmem.

Ożywioną działalność przejawiały też liczne skupiska emigrantów niemieckich w Anglii, USA, Meksyku i w Szwecji, ograniczając się jednak głównie do organizowania akcji protestacyjnych oraz prowadzenia prac przygotowawczych w celu włączenia się w nurt życia politycznego w Niemczech po zakończeniu wojny.

Specyficzny i zróżnicowany charakter posiadały antyhitlerowskie grupy oporu istniejące w Niemczech. Jest to oczywiście problem bardzo szeroki, wykraczający daleko poza zakres niniejszego artykułu. Najogólniej rzecz ujmując można powiedzieć, że ta opozycja antyfaszystowska w poważnej swej części składała się z ele-

⁴ W. Pieck, *W walce o nowe Niemcy*. Książka i Wiedza, Warszawa 1950, s. 63.

⁵ E. Weinert, *Das Nationalkomitee „Freies Deutschland” 1942 - 1945*, Berlin 1957.

mentów burżuazyjnych i drobnomieszczańskich. Uznawały one konieczność usunięcia Hitlera, likwidacji faszystowskich form sprawowania władzy, sprzeciwiały się w pewnym zakresie zaborczym i ekspansjonistycznym dążeniom, przekraczającym — ich zdaniem — możliwości gospodarcze i militarne Niemiec. Jednakże ugrupowania te nie formułowały programu, zmierzającego do aktywizacji szerszych warstw narodu i głębokich przemian społecznych w Niemczech.

Od początku ruchu hitlerowskiego do ostatnich dni wojny siłą polityczną prowadzącą zdecydowaną walkę z faszyzmem była niemiecka lewica, kierowana przez KPD. Nie udało jej się jednak stworzyć frontu antyhitlerowskiego i w ten sposób zyskać szerszych wpływów i poparcia społeczeństwa niemieckiego. Niemniej, nawet w okresach największego terroru, istniały różne ośrodki antyfaszystowskie, złożone z komunistów. Wymienić tu można np. grupę Harro Schulze-Boysena i Arvida Harnacka działającą w latach 1938 - 1942 czy z lat 1942 - 1945 — grupę Antona Saefkowa, Franza Jacobsa i Bernarda Bästleina⁶. W Turynii i w Saksoni istniały pod kierownictwem byłych posłów KPD do *Reichstagu* — Theolosa Neubauera i Georga Schumanna — organizacje konspiracyjne prowadzące stosunkowo rozległą działalność propagandową, szkoleniową i sabotażową. Szerszego omówienia wymagałaby także rola i zakres pracy centralnego ośrodka kierowniczego tego ruchu, który powstał w 1943 r. na czele z Neubauerem, Schumannem i Saefkowem. Na podkreślenie zasługuje zwłaszcza zasięg tej współpracy obejmującej Berlin, Turynię, Saksonię, Bawarię, Westfalię i inne ośrodki oraz kontakty z działaczami SPD, zaangażowanymi w spisku przeciwko Hitlerowi, zakończonym nieudanym zamachem 20 lipca 1944 r.

Większość z tych ugrupowań na przełomie 1943/1944 została zlikwidowana przez *Gestapo*, a przywódcy i niemal cały aktyw — bestialsko wymordowani. Tak więc w ostatniej fazie wojny konspiracyjne ugrupowania niemieckiej lewicy nie mogły stanowić określonej siły politycznej.

Kolejną, charakterystyczną cechą powojennej sytuacji politycznej w Niemczech było stosunkowo niewielkie znaczenie ruchu chłopskiego, co wynikało ze struktury społeczno-ekonomicznej, a ściślej z wyraźnej przewagi junkierskiej własności ziemskiej. W latach dyktatury faszystowskiej wzmożł się jeszcze proces koncentracji i centralizacji w rolnictwie.

Edwin Hoernle, znawca polityki agrarnej, członek komunistycznej frakcji *Reichstagu*, w następujący sposób ujął główne cele hitlerowskiej polityki rolnej w pierwszej fazie dyktatury faszystowskiej:

- a) „Popieranie i umacnianie ekonomicznej i politycznej władzy kapitału finansowego nad całością rolnictwa. [...]”
- b) Umocnienie kapitalistycznego sektora rolnictwa oraz potęgę monopolistycznego obszarnictwa. [...]”
- c) Przyspieszone wypieranie i wywłaszczanie gospodarstw drobnych i karłowatych, a także części średniego chłopstwa. [...]”
- d) Tworzenie możliwie szerokiej i politycznie pewnej warstwy uprzywilejowanych, bogatych chłopów jako podpory dyktatury faszystowskiej na wsi [...]”

Wyrazem realizacji tych założeń była m. in. ustawa o dziedzicznej zagrodzie z 29 IX 1933 r., która przewidywała utworzenie z właścicieli gospodarstw o powierzchni od 15 do 125 ha „nowej szlachty krwi i ziemi”⁷.

W tej sytuacji przeprowadzenie po wojnie szeroko zakrojonej demokratycznej

⁶ G. Nitzche, *Die Saefkow-Jacob-Bästlein-Gruppe*. Berlin 1957; *Zur Geschichte der deutschen antifaschistischen Widerstandsbewegung 1939 - 1945*. Berlin 1957.

⁷ S. Doernberg, *Narodziny Nowych Niemiec, 1945 - 1949*. Warszawa 1962, s. 150.

reformy rolnej urastało do pierwszoplanowego zadania politycznego i gospodarczego.

Następnym problemem, charakteryzującym ówczesną sytuację polityczną, było rozbitcie niemieckiego ruchu robotniczego oraz kontynuowanie rozbijackiej polityki przez reformistyczne grupy socjaldemokracji, skupione wokół Kurta Schumachera. Nie ma kraju, w którym skutki działalności rewizjonistycznej byłyby tak tragiczne jak właśnie w Niemczech. Rozłam w niemieckim ruchu robotniczym w sposób zasadniczy ułatwił burżuazji i junkrom krwawe rozprawienie się z rewolucyjnym ruchem mas pracujących w 1918 r. a w 1933 r. uniemożliwił zdecydowane przeciwstawienie się hitleryzmowi. Taką właśnie ocenę sformułowała IV Ogólnoniemiecka Konferencja Brukselska KPD, będąca pierwszą ogólnoniemiecką konferencją partii po wprowadzeniu w styczniu 1933 r. dyktatury faszystowskiej:

„Demaskując przed masami istotny sens demagogicznych argumentów prawicowych przywódców socjaldemokracji, wymierzonych przeciwko jednolitemu frontowi, i wzmacniając walkę z reakcyjnym odłamem socjaldemokracji, muszą komuniści nawiązać najściślejszą współpracę z tymi lewicowymi robotnikami-socjaldemokratami, aktywistami i organizacjami, które prowadzą walkę z polityką reformistyczną i są zwolennikami jednolitego frontu z partią komunistyczną”⁸.

Wszystkie wyżej omówione cechy składały się na trudną i skomplikowaną sytuację polityczną, w jakiej rozpoczynały działalność siły niemieckiej lewicy w 1945 r. Stworzenie warunków normalnego funkcjonowania życia społecznego i politycznego było zatem głównym elementem realizacji olbrzymich zadań zarówno w dziedzinie reedukacji społeczeństwa jak i odbudowy kraju.

Do ożywienia życia politycznego przyczyniło się w poważnym zakresie przybycie ze Związku Radzieckiego w dniu 30 kwietnia 1945 r. grupy komunistów na czele z byłym posłem do *Reichstagu* Walterem Ulbrichtem. Dnia 10 czerwca 1945 r. radziecka administracja wojskowa wydała zezwolenie na tworzenie antyfaszystowskich stronnictw politycznych i związków zawodowych. Na tej podstawie już w dniu 11 czerwca 1945 r. reaktywowała legalną działalność Komunistyczna Partia Niemiec (KPD), ogłaszając zarazem odezwę do narodu niemieckiego w której m. in. przedstawiła następujący program:

1. Całkowita likwidacja pozostałości hitleryzmu.
2. Walka z głodem, bezrobociem i brakiem mieszkań.
3. Odbudowa praw i wolności demokratycznej narodu.
4. Odbudowa demokratycznych podstaw samorządu wsi, miast, powiatów i krajów.
5. Ochrona robotników przed wyzyskiem przedsiębiorców.
6. Wywłaszczenie dygnitarzy hitlerowskich i zbrodniarzy wojennych.
7. Likwidacja wielkiej własności ziemskiej.
8. Nacjonalizacja zakładów użyteczności publicznej i przedsiębiorstw porzuconych przez właścicieli.
9. Zerwanie z polityką agresji, pokojowe współżycie i współpraca z innymi narodami.
10. Uznanie obowiązku wyrównania szkód narodom okupowanym przez hitlerowców.

Najważniejszym zadaniem, jakie stało wówczas przed KPD, było utworzenie szerokiego frontu o charakterze antyfaszystowsko-demokratycznym, wokół którego można by było jednoczyć społeczeństwo, a następnie rozpocząć budowę nowego państwa niemieckiego. Podstawowym warunkiem jego realizacji było nawiązanie współpracy i współdziałania, a w przyszłości — zjednoczenie komunistów i socjaldemokratów.

Wyrazem poparcia idei zjednoczenia było oświadczenie Komitetu Centralnego SPD dnia 15 czerwca 1945 r. oraz ogłoszona w tym dniu odezwa do narodu niemieckiego, zawierająca program partii socjaldemokratycznej który w skrócie ująć można następująco: 1. Całkowita likwidacja pozostałości hitleryzmu. 2. Zabezpiecze-

⁸ „Neuer Weg” Berlin 1947, ss. 24 - 25 (Materiały z kongresu brukselskiego).

nie wyżywienia. 3. Zagwarantowanie ludności odzieży, mieszkań, opału. 4. Odbudowa gospodarki przy pomocy samorządów i związków zawodowych. 5. Odbudowa kultury. 6. Nowe uregulowanie prawodawstwa socjalnego. 7. Popieranie budowy mieszkań i osadnictwa. 8. Upaństwowienie banków, ubezpieczalni i kopalń. 9. Odbudowa demokratycznego prawodawstwa.

Pierwszym posunięciem zmierzającym bezpośrednio do zjednoczenia było wspólne posiedzenie komitetów centralnych *KPD* i *SPD* w dniu 19 czerwca 1945 r., powołujące specjalny wydział roboczy złożony z przedstawicieli władz obu partii. Jego zadaniem była bieżąca koordynacja działalności i przygotowywanie warunków umożliwiających zjednoczenie.

W toku codziennej współpracy zacieśniały się wzajemne więzy międzypartyjne, wyrazem czego były wspólnie prowadzone przygotowania do reformy rolnej, połączone wystąpienia członków obu partii z okazji 28-rocznicy Rewolucji Październikowej i 27-rocznicy niemieckiej rewolucji listopadowej. Organizowano również wspólne szkolenie polityczne oraz konferencje powiatowe *KPD* i *SPD* w Saksonii, których do końca października 1945 r. odbyło się 30⁹. W 1945 i w pierwszych miesiącach 1946 r. tendencje i procesy zjednoczeniowe objęły całe Niemcy. Komitety powódzienne *KPD* i *SPD* powstały bowiem również w Monachium, Frankfurtie n. Menem, Brunszwiku i w wielu innych miejscowościach Niemiec zachodnich. Jednakże w zachodnich strefach działalność ta spotkała się z zaciekłym oporem i to zarówno kół reformistycznych, jak i władz okupacyjnych. Nie rozwijając tutaj tego rozległego i odrębnego zagadnienia, jako egzemplifikację takiej właśnie postawy podać należy wyodrębnienie przez grupę Kurta Schumachera socjaldemokratycznych organizacji partyjnych w strefach zachodnich od Komitetu Centralnego *SPD* w Berlinie oraz decyzję zastępcy amerykańskiego gubernatora wojskowego gen. C. Clay'a zakazującą zjednoczenia *KPD* i *SPD* w amerykańskiej strefie okupacyjnej.

W toku wspólnej pracy komuniści i socjaldemokraci w radzieckiej strefie okupacyjnej coraz bardziej zbliżali swoje stanowiska, przewyciężając nieufność i uprzedzenia narosłe w ciągu długoletniego rozłamu. Pod koniec 1945 r. dążenia klasy robotniczej do zjednoczenia wyraźnie się zintensyfikowały, przy czym zjawisko to było m. in. wynikiem wyraźnego sabotowania uchwał poczdamskich w zachodnich strefach okupacyjnych. Zarazem jednak we wschodniej części Niemiec zaaktywizowały się elementy reakcyjne, usiłujące rozbić front antyfaszystowsko-demokratyczny oraz zagrozić przeprowadzeniu gruntownych przeobrażeń, np. reformy rolnej. Sytuacja wymagała więc od postępowych sił społecznych zdecydowanego przeciwdziałania, przede wszystkim zaś zorganizowania jednej partii klasy robotniczej. W tej dziedzinie wielkie znaczenie miała tzw. konferencja sześćdziesięciu zwołana z inicjatywy komunistów — w dniach 20-21 grudnia 1945 r. Zgromadziła ona przedstawicieli *KPD* i *SPD* (po 30 delegatów), ze wszystkich krajów i prowincji, podejmując uchwałę o dalszym pogłębieniu jedności działania oraz o przygotowaniu organizacyjnego zespolenia *KPD* i *SPD*. Na konferencji przedstawiony został, opracowany przez Waltera Ulbrichta, projekt-oświadczenie dotyczące zasadniczych celów jednej partii niemieckiej klasy robotniczej. W dokumencie tym, opierając się na długoletnim doświadczeniu niemieckiego ruchu robotniczego, uzasadniono historyczną konieczność utworzenia marksistowskiej jednolitej partii niemieckiej klasy robotniczej.

Obrady „konferencji sześćdziesięciu” odbiły się głośnym echem w całych Niemczech.

Wyrazem tego był m. in. pierwszy Kongres Wolnych Niemieckich Związków Zawodowych (*FDGB*), obradujący w dniach 9-11 lutego 1946 r. Kongres wypowiedział

⁹ „Volksstimme”, Drezno 3 X 1945.

się za szybkim zjednoczeniem *SPD* oraz *KPD* uważając, iż w ten sposób położy się kres wszelkim reakcyjnym knowaniom w Niemczech¹⁰.

Wraz z coraz szerzej zgłaszanymi postulatami, zwłaszcza przez niższe organizacje *KPD* i *SPD*, szybkiego zjednoczenia ruchu robotniczego, nasilała się kontrakcja grupy K. Schumachera i innych przeciwników jedności. Występowali oni z demagogicznymi twierdzeniami, iż zjednoczenie ruchu robotniczego musi być poprzedzone utworzeniem ogólnoniemieckiej organizacji *SPD*, nie wspominając przy tym o fakcie, iż rozłam w socjaldemokracji, tj. oderwanie *SPD* strefy amerykańskiej i angielskiej od Komitetu Centralnego, było przecież skutkiem ich działalności. Podobny charakter miała też teza, według której pierwszym zadaniem była likwidacja stref okupacyjnych i zjednoczenie Niemiec.

Olbrzymia większość członków *SPD* w radzieckiej strefie okupacyjnej zdecydowanie sprzeciwiała się szkodliwej dla klasy robotniczej i narodu niemieckiego polityce części socjaldemokracji. Również w wielu miejscowościach stref zachodnich, np. w Lubece, protestowano przeciwko rozłamowej działalności Schumachera. Niemniej w dniu 8 lutego 1946 r., podczas spotkania z przedstawicielami Komitetu Centralnego *SPD*, kierownictwo socjaldemokracji strefy brytyjskiej i amerykańskiej odrzuciło propozycję zwołania zjazdu *SPD*.

Początkiem nowego etapu realizacji koncepcji zjednoczenia była wspólna konferencja komitetów centralnych *KPD* i *SPD* w dniu 26 lutego 1946 r., która zatwierdziła założenia programowe przyszłej partii oraz wyłoniła komitet organizacyjny z zadaniem bezpośredniego przeprowadzenia zjednoczenia. Ważnym wydarzeniem w tym zakresie była ogólnoniemiecka konferencja *KPD* w dniu 2 i 3 marca 1946 r., w której uczestniczyło ponad 400 delegatów. Dokonano wówczas wszechstronnej oceny sytuacji politycznej i gospodarczej w całych Niemczech oraz zaakceptowano zaproponowany przez kierownictwo *KPD* i *SPD* termin kongresu zjednoczeniowego na 21 i 22 kwietnia 1946 r. w Berlinie.

Wszelkie kroki zmierzające do scalania niemieckiego ruchu robotniczego spotykały się w tym czasie ze szczególnie ostrym przeciwdziałaniem rozłamowców i władz okupacyjnych stref zachodnich. Proklamowano powstanie odrębnej organizacji *SPD*, w Berlinie powołano specjalne „biuro wschodnie” tej partii oraz zagrożono wykluczeniem z jej szeregów wszystkich socjaldemokratów, którzy przyjmą zaproszenie na zjazd zjednoczeniowy. Mimo szerokiej kampanii przeciwników zjednoczenia, idea ta została zaakceptowana przez klasę robotniczą radzieckiej strefy i dużą część robotników w zachodnich strefach okupacyjnych. Dobrym wyrazem tego był zorganizowany w dniu 19 kwietnia 1946 r. 15. Zjazd *KPD* i 40. Zjazd *SPD*. Delegaci na Zjeździe *KPD* reprezentowali 600 tysięcy członków z radzieckiej strefy okupacyjnej Niemiec i około 200 tysięcy ze stref zachodnich, natomiast Zjazd *SPD* reprezentował 680 tysięcy członków partii ze wschodniej części Niemiec i liczne delegacje ze stref zachodnich.

W wyniku obrad powzięto uchwałę o zjednoczeniu *SPD* i *KPD*. W dniu 21 kwietnia 1946 r. odbył się Zjazd Zjednoczeniowy, który powołał Niemiecką Socjalistyczną Partię Jedności oraz przyjął dokument programowy pt. *Podstawowe zasady i cele SED*.

Henryk Stępień

STANY ZJEDNOCZONE WOBEC INICJATYW W ZAKRESIE POLITYKI WSCHODNIEJ RZĄDU BRANDTA

Polityka wschodnia rządu Brandta, nakreślona w deklaracji programowej przedstawionej dnia 28 X 1969 r. na forum *Bundestagu*, i mniej lub bardziej kon-

¹⁰ Protokoll der Ersten Allgemeinen Delegierten-Konferenz des FDGB für das sowjetisch besetzte deutsche Gebiete 9 - 11 Februar 1946, s. 230.